

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

III BIND. 1870—1.

UDGIVET
AF
DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT HOS OLUF OLUFSEN.

Kirkelige Forhold i Randersegnen i Aarene 1740 til 1750.

Meddelt af C. Reiersen.

Iblandt Kirkekollegiets Papirer i Geheimearchivet findes nogle Visitatsindberetninger fra Peder Hygom, der var Biskop i Aarhus Stift i Aarene 1738 til 1764. Han er Forfatter af den bekendte Psalme: „Jesu, din søde Forening at smage, længes og trænges mit Hjerte og Sind“, og var en ivrig Tilhænger af den pietistiske Retning, der gjorde sig gjældende her i Landet i Christian VI's Regjeringstid. Han klager i sine Indberetninger over, at Præsterne „i Mangel af Forstands oplyste Øine, hverken kjende sig selv eller deres Tilhørere, men ansee dem ifleng for omvendte troende Guds Børn og sande Christne, der ere istand til at øve christelige Dyder og at opmuntres til de samme, idensted de som aandelig døde skulle ved Omvendelsens Ord, ved indtrængende Overbeviisninger og hjertelige Forbønner allerførst vækkes op af de Døde, siden ved grundig Underviisning og Formaning anføres til at vandre i et nyt Levnet.“ Han anfører imidlertid, at han har den Glæde, at finde det, „som ellers neppe skal findes i noget andet Stift i Jylland, at udi et vist Herred ere Præsterne (og deriblandt Præsten til Clausholm) allesammen oplyste Mænd, der stride med een Sjæl for Evangeliets Lære, hvortil Anledningen maa have været den, at en gammel Discipel af sal. Prof. Franke og Dr. Anton til Halle, barnfødt med mig i Haderslev Amt, Nicolai Vedel, blev Aar 1720 af Hs. Excellence Hr. Grev Reventlou kaldet til Værum og Ørum Menigheder i samme Gaften Herred.“ Med Roes nævner han især Provsten Christian Pontoppidan i Aarhus, Morten Boesen i Ebeltoft og Jens Dons i Brabrand. „For adskillige Aarsagers Skyld finder Christi Rige neppe nogensteds større Hinder og Mod-

stand end her i Stiftets Hovedstad.¹⁾ For at hjælpe paa Forholdene i Stiftet har Biskoppen ogsaa faaet en oplyst Degn, Peder Christian Abild, kaldet til Skaarup, og de omkringboende Degne have af ham lært, hvorledes det bør dem „rettelig at føde Christi smaae Lam.“ For paa lignende Maade at virke i en anden Deel af Stiftet har han ligeledes faaet en oplyst Student til Degn og Skoleholder i Grenaa. Biskoppen har høvt den Glæde, at Matthias Poulsen, tidligere Katechet til den danske Kirke i London, siden personel Capellan i Norge, og siden 1736 Sognepræst i Harritzlev og Albæk, blandt sin Sogneungdom kunde vise ham saadanne, som han kunde sige om: „der staaer Nogle, som ei alene ved Guds Naade kjende Sandheden, men endog efter Guds Villie kunne døe for den!“ Af Biskoppens Indberetninger, hvoraf der her leveres et Uddrag, maa man antage, at der i hans Tid paa flere Steder i Nærheden af Randers var bragt en Vækkelse istand, som destoværre altfor hurtigt tabte sig igjen.

Randers. 1740. Rector Scholæ Mg. Morten Vintmøll²⁾ er gammel og skrøbelig og forretter sit Embede ved en duelig Vicarium, som vel har begyndt at tage sig classen supremam alvorligere an, men som Skolen var i nogle Aar kommen meget i decadance, staaer den ikke saa snarligen til at hjælpe op igjen, helst Disciplene derudi ere meget faa og fattige (der klages ogsaa over, at de ikke kunne faae saa excellente ingenia til Skolen, som de ønske). Øverste Capellan, Hr. Hans Sommerfeldt³⁾ prædikede ved Overhørelsen. Manden er velmenende, men har ikke de bedste Naturens Gaver. Provsten Hr. Konsistorialraad Bræmer⁴⁾ havde været omhyggelig for at skaffe en oplyst og christelig Student til at være Katechet og Skoleholder for de Fattige, som nyder derfor Løn af et Legat, som en formuende Enke der i Byen har stiftet til samme Brug; deraf kom det, at en stor Deel af Ungdommen kunde ei alene vel svare til de Spørgsmaal, dem bleve forelagte, men haaber ogsaa, at Gud med Tiden skal give altid større Naade til sin herlige Kundskabs Oplysning iblandt de Unge.

1) Biskoppen sigter formodentlig hermed til Stiftsprovst Fred. Nannestad, en grundig Theolog af den gamle Skole, med hvem Biskoppen laae i megen Strid.

2) Var Rector 1708 til 1742, var meget svag paa Synet og døde 1765, 89 Aar gammel.

3) Var 1734—1747 første Capellan ved St. Mortens Kirke.

4) Var 1720—1754 Sognepræst til St. Mortens Kirke.

1746. Den latinske Skole fandtes nu i god Tilstand og har siden den nye Rector, Mg. Anders Poulsen Bay¹⁾, hans Ankomst kjendelig forbedret sig saavel i Henseende til Disciplenes Antal som deres Forfremmelse in litteris et moribus, kan ogsaa ventes med Tiden under guddommelig Velsignelse og Lærernes vedvarende Flid at skulle komme i endnu bedre Flor. (Hr. Sommerfeldt, der prædikede, faaar samme Skudsmaal som sidst.)

Borup. 1740. Sognepræsten Hr. Thomas Hee²⁾ har ei alene gode studia academica, men har ogsaa for faa Aar siden begyndt at annamme Tro og erkjende Sandheden, og det, saavidt af mig kunde fornemmes, uden Skrømt. Han disponerede sin Text meget vel og forklarede den samme grundelig. I hans Prædiken var, foruden excellente Naturrens Gaver, Fynd og Kraft samt Saliggjørelsens Vei og Orden rettelig iagttaget, og var Intet derpaa at udsætte. Ungdommen holdt sig iligemaade temmelig vel. Jeg talede med ham om adskillige Ting Embedet og den sande Christendom angaaende, og befandt, at han med Tiden i Guds Rige kan bliven til en endnu større Mand, dersom han først kan blive til et mindre Barn.

Gimminge. 1740. Den nederste Capellan udi Randers, Hr. Sören Vedege³⁾, prædikede som Sognepræst over Dagens Evangelium temmelig vel og har allerede begyndt at bøie sit Øre til Sandheds Lydighed. Ved hans Opsyn samt Skoleholderens Flid i den kgl. Majestæts Skole der i Sognet var Ungdommen bragt saa vidt, at den med stor Færdighed kunde gjøre Rede for den alm. Catechismi Forklaring.

Asfærg og Faarup. 1741. Sognepræsten Hr. Hans Schmidt⁴⁾ prædikede med stor Færdighed og en penetrerende skrigende Røst, der dog var affecteret og ikke den, han pleiede at tale eller læse med. I Materien var intet synderligt at laste, men heller ikke noget synderligt at mærke eller lægge paa Hjerte. Mandens Levnet er ustraffeligt, Ungdommen i hans Menighed nogenledes underviist.

1) Var Rector 1742 til 1761 og døde ugift.

2) Var Præst i Borup 1729—1760.

3) Var først anden, og ved Sommerfeldts Afgang første Capellan ved St. Mortens Kirke. Ved Bræmers Død blev han Sognepræst.

4) Var Præst i Asfærg 1734 til 1754.

Kousted og Raasted. 1741. Sognepræsten Hr. Mogens Marcussen¹⁾ prædikede og talde Intet mod Sandheden, den han alvorlig elsker, efterforsker, følger og forsvarer. Iøvrigt er han en redelig, tilmed i Theologien, Philologien, Medicinen og andre Videnskaber vel verseret Mand, samt af stor capacit  til at fatte og lære mere, men dog intet mindre skikket til end det, han nu betjener, nemlig Prædikeembedet, thi han var langt mere beqvem til at oprette en forfalden latinsk Skole af Ruiner og sætte den kjendelig i Flor igjen, hvortil han og af Naturen langt mere inclinerer og skulde hver Time gjerne tage imod. Med Ungdommen havde han brugt en ufortrøden Flid i at lære dem svare til allehaande Spørgsmaal og bevise deres Svar med Skriftens Sprog, dog var endnu ikke deres Forstand, langt mindre deres Hjerte,

¹⁾ Mogens Christian Marquard (Worms Lexicon II 11, III 505, Nyerups 375—76) var født 1708 i Vorning, hvor hans Fader Peder Marquard, der skal have været Hovmester i den Scheel-Plessiske Familie, var Præst til Vorning, Kvorning og Hammershøj. Han deponerede fra Mariager Skole og forandrede Navnet Marquard til Marcussen. Han blev Præst i Kousted 1734 efter Jens Hasselager, der forflyttedes til Vorning. 1780 eller 81 blev han Provst og døde 7de April 1786. Sønnen Peder Marquard døde som Capellan hos Faderen 1779 og havde Exspectance paa Embedet af 1768.

Ved Gavebrev af 7de Februar 1739 (Stadfeldt S. 285—86) har han til Randers Hospital givet Kongevægtende i 13 Sogne i Sønderlyng Herred, og ved Gavebrev af 19de April 1748 til Kousted Skole Landgilden af en halv Bondegaard (senere overgaaet til en Capital paa 200 Rd. mod Pant i Aagaard).

Han var første Gang gift med Maren, Datter af Provst Anders Jespersen i Ørsted og Estruplund. Med hende havde han foruden den ovennævnte Søn Peder, født 1742, en Datter Elisabeth Marie. Anden Gang giftede han sig med en Bondedatter fra Blegvadgaarden i Raasted Sogn og havde med hende flere Børn.

Af hans Skrifter nævnes: *Mastix tergo stultorum*, Lüneburg 1741. *Offentlige Sørge- og Glædetaler*, Aalborg 1766. *Den bibelske Chronologie*, Kjøbenhavn 1771. *Bibelsk Metaphysica*, ibid. 1773. *Philosophia scholastica*, ibid. 1773. *Guds Vidnesbyrd*, ibid. 1775. *Philosophia spiritualis*, 1776. *Den bibelske Ethnica*, ibid. 1777. — Sønnen har skrevet: „Forsøg til Betragtninger over Johannis Aabenbaring“. Kbhvn. 1771.

Mindet om Provst Marcussen som en hæderlig og dygtig Sognepræst er endnu levende i Egnen, hvor flere af hans danske Skrifter forekomme, ligesom forskjellige Slægter udlede deres Herkomst fra ham.

saaledes opladt, som jeg gjerne ønskede til Frelserens eenfoldige Kundskab, Tro og Kjærlighed, thi naar man førte dem udenfor deres lærde Spørgsmaal, vare alle, endog de eenfoldigste Ting fremmede for deres Øren.

Vester Tørslev og Svenstrup. 1741. Sognepræsten Hr. Niels Bachmands¹⁾ Prædiken var heel grundig, opbyggelig og hjerterørende og vidnede om, at han er ikke uforfaren i Retfærdigheds Ord, ligesom han iøvrigt er af et stille, alvorligt og en Præstemand velanstændigt Væsen. Ungdommen i hans Menighed var upaaklagelig, og Degnen, som tilligemed er Skoleholder, var Intet at sige paa. Kaldet derimod er meget ringe.

Tvede og Linde. 1741. Sognepræsten Conrad Rumohr²⁾ prædikede med god Parrhesi og Færdighed. Hans Fader var ved det svenske Indfald Præst i Norge, blev for sin Troskabs Skyld mod Kongen og Fædrelandet ført fangen ind i Sverrig og døde i sit Fængsel. Sønnen har siden sin Ankomst her til Stiftet ført sig vel og anstændig op, er meget arbeidsom og flittig, især med de Unges Underviisning og Forberedelse til Confirmation, prædiker og lærer Sandhed med Eftertryk, og mig er idetmindste ikke bevidst, at han i sit Levnet handler derimod. Af Degnen benytter han sig ikke meget, thi han selv er ikke leed eller kjedsom ved at arbejde paa de Unges Sjæle.

Øster Tørslev og Dalby. 1744. Sognepræsten, Hr. Hans Hansmann³⁾, prædikede og forklarede Texten temmelig vel, ligesom og paa hans øvrige Opførsel er Intet at sige. Degnen er Skoleholder i Hovedsognet, og en anden begavet og skikkelig Person i Annexsognet. Ungdommen fandtes derfor i begge Sogne ulastelig underviist, hvortil Hr. Justitsraad Folsach som største Lodseier, hans Omhyggelighed for Skolevæsenet og deslige Ting ei lidet contribuierer.

Dalby, Raaby og Sødring. 1744. Sognepræsten Hr. Damianus Dahl⁴⁾ prædikede opbyggelig og vel, eftersom han er en god Mand, der har troet og erkjendt Sandheden. Degnen holder Skole i Hovedsognet, og i Annexet er tvende

1) Var Præst i Vester Tørslev 1719 til 1763.

2) Var Præst i Tvede til 1748, da han kom til Norge.

3) Var Præst i Ø. Tørslev 1721—1759 og blev tillige Provst i Herredet.

4) Var Præst i Dalbyneder 1742—1775.

Skoler aparte. Ungdommen var maadelig underviist, men kan ventes Forbedring, naar Præsten, som for et Par Aar siden kom til Kaldet, bliver sine Tilhørere bedre bekendt, og Degnen, som stolende paa Herskabets Medhold hidindtil har ført sig altfor egensindig op, herefter lærer anderledes Lydighed.

Udby og Kastberg. 1744. Sognepræsten, Hr. Niels Secher¹⁾, prædikede det bedste af ham kunde forventes og taledede Intet mod Sandheden. En studiosus, som er den gamle Degn adjungeret med Løfte om Succession, er Skoleholder i Hovedsognet, og en anden i Annexsognet. Iblandt en talrig Ungdom var ganske faa, som kunde svare forstandig. Bønderne, som for Størstedelen ere Tjenere til Overgaard, laae under en haard Trældom, der forvolder det her, som saa mange Steder, at da Børnene hverken faae Lyst eller Tid og Leilighed til at bekymre sig om det ene Fornødne.

Haslund og Ølst. 1744. Sognepræsten, Hr. Herløv Krogstrup²⁾, gjorde en meget herlig og hjertetrængende Formanelsestale, men Sognefolkene, boende strax i Nærheden af Randers, ere en særdeles vantro og gjenstridig Slægt, der ikke engang skjætter om at høre Ordet, langt mindre at anamme det og lægge det paa Hjerte, som de høre. Ungdommen befandtes derfor ogsaa den største Deel efter de Gamles Exempel og Forskrift meget grov og vankundig, hvortil kommer ogsaa den Aarsag, at de største Lodseiere hidindtil ei have kunnet forene sig om, hvor og af hvem Skolen for det ene Sogn skal indrettes, thi Degnen tilkommer det at holde Skole for den største Deel af Hovedsognet.

1751. Sognepræstens, Hr. Knud Schives³⁾, Prædikemaade er eenfoldig og tydelig. Ungdommen havde han, siden han kom til Kaldet, bragt i temmelig god Stand, thi tilforn vare de Unge ligesaa vankundige, som de Gamle ugdelige og gjenstridige.

Værum og Ørum. 1744. Provsten, Hr. Nicolai Vedel⁴⁾,

1) Var Præst i Udby til 1768. Han havde arvet 150000 Rd. og var vel paa sin Tid den rigeste Præst i Landet.

2) Var Præst i Haslund 1733—1746.

3) Var Præst i Haslund 1746—1763.

4) Var Præst i Værum 1721—1779. Endnu for ikke mange Aar siden erindredes han med Veneration i Menigheden, der ogsaa endnu i Meget paa en heldig Maade var forskjellig fra flere af de omkringboende Menigheder.

prædikede, ligesom han altid pleier, med megen Overbeviisning som en retskaffen Discipel af sine retsindige Lærere, de christelige theologis til Halle, Dr. Breithaupt, Dr. Anton og Prof. Franke, hvis Fodspor i Lærdom og Levnet han idelig har efterfulgt. Udi hans i saamange Aar vel underviste Menigheder er det derfor intet Nyt at finde Sjæle, der kjende Jesum og Sandheden i Jesu, ikke af Bogen eller Hørelsen alene, men af egen aandelig Forfarenhed, saa at naar man kommer der og seer den Guds Naade, da kan man ei andet end glæde sig. Degnen er Skoleholder i Hovedsognet (paa hvis Opførsel Provsten havde dog adskilligt at udsætte), og en anden gudsfrygtig og christelig Person i Annexsognet.

Laurberg og Leerberg. 1744. Hr. Hans Michael Berg¹⁾ prædikede med temmelig gode udvortes Gaver. Ungdommen kunde være bedre underviist, men er vel tildeels bleven forsømt, da de paa tredie Aar, medens Processen de jure vocandi stod paa, havde ingen bestandig Lærer, og fordi Degnen er uduelig til Skolehold, ere tvende a parte Skoleholdere for disse to smaae Sogne.

Galten, Hadsbjerg og Vissing. Sognepræsten, Hr. Andreas Jacobsen²⁾, prædikede, men kunde været bedre og til mere Opbyggelse udført. Degnen underviser i Hovedsognet og to Skoleholdere i de andre, men Frugten af deres Underviisning var hidtil kun meget maadelig hos den største Deel af en meget talrig Ungdom.

Voldum og Rud. 1744. Sognepræsten, Hr. Niels Schive³⁾, prædikede med stor Veltalenhed og Eftertryk, thi han er en duelig Arbejder og frenifor mange mægtig til at formane formedelst den sunde Lærdom, den han og selv pryder i alle Stykker. Ungdommen var ei alene vel underviist til at svare færdig af Forklaringen, men man kunde og med Glæde finde dem iblandt, i hvis Sjæle den Helligaand havde begyndt at forklare og herliggjøre deres Frelser, og som derfor kunde tale, fordi de troede, hvis Tal Troens Begynder og Fuldender daglig formere! I hvert Sogn findes endelig

1) Var Præst i Laurberg 1744—1746, da han kom til Øster-Velling.

2) Var Præst i Galten 1728—1774. I en anden Beretning kaldes han: „ærværdig, fittig, aarvaagen, nidkjær, frygtet og elsket“.

3) Var Præst i Voldum 1733—1764 og var kaldet af Dronning Anna Sophia.

en kgl. Skole, begge forsynet med temmelig gode Skoleholdere, saa at Ingen, der forlanger at komme til Gud, bør klage paa dette Sted, at dennem fattes paa Veiviisning.

Ødum. 1744. Sognepræsten, Hr. Philip Ditlev Monrad¹⁾, prædikede over 2 Pet. 3, 18 og talede alt, hvad derom kunde siges. Men Ungdommen var ikkun slet underviist, hvilket maa reise sig deraf, at denne ellers brave og lærde Mand er endog i sin bedste Alder overmaade tunghørig, altsaa undseelig ved og næsten uduelig til at catechisere, saasom han ei kan høre, hvad der svares. Udi Sognet er en kgl. Skole, hvis Skoleholder, som er studiosus, det blev paalagt herudi at gaae Præsten tilhaande.

Harritslev og Albæk. 1740. Sognepræsten, Hr. Matthias Poulsen²⁾, hørte jeg over Dagens Evangelium som en meget nidkjær og gennemtrængende Omvendelsesprædikant. Af Degnen og Skoleholderen kan han, hvad Hovedsagen belanger, ikke vente sig nogen synderlig Bistand. Men hans egen saavel som en christelig studiosi i nogle Aar anvendte Flid havde al Naadens Gud ikke ladet være uden Velsignelse paa Gamle og Unge udi Menigheden. Jeg fandt mig meget glædet og trøstet ved Herrens Gjerninger paa dette Sted. Men Gud vær takket for hans usigelige Gave!

Støvring. Sognepræsten, Hr. Christopher Kellermann³⁾, er ingen Sandhedsfjende, og i hans Prædiken saavel som i hans øvrige Levnets Forhold var intet Lastværdigt. Dog fandt jeg forlidet eller Intet af det, som vederqvægede mig saameget paa det forrige Sted. Degnen er gammel og heel slet; Skoleholderen (som tillige er Degn i Harritslev) er meget maadelig kvalificeret til begge Embeder, men beskikket dertil af sal. Fru Geheimeraadinde Harbo.

Christrup. 1742. Sognepræsten, Hr. Hans Faber⁴⁾, prædikede med stor Færdighed og forklarede samt applicerede Texten ganske vel. Hans Levnet og Forhold er ustraffeligt og i sit Embede er han ikke skjødesløs. Udi Byen er en

1) Var Præst i Ødum fra 1742. Det var ved et Fald, han tog Skade paa sin Hørelse.

2) Var Præst i Harritslev 1736—1746. Døde nok i Hernhut.

3) Præst i Støvring 1730—1746. Blev Poulsens Eftermand i Harritslev. † 1760.

4) Præst i Christrup 1736—1762.

kongelig funderet Skole og samme med en god Skoleholder forsynet, der forvoldte det, at Ungdommen her fremfor mange andre Steder kunde gjøre god Rede for deres Troes Lærdom efter den allernaadigst anordnede Forklaring. Degnen er studiosus men ikke af de beqvemste til Underviisning.

Virring og Essenbæk. 1742. Provsten, Hr. Niels Brunov¹⁾, prædikede og forklarede den Lærdom om Frelserens sande Kundskab, Bekjendelse og Tro meget ypperlig og grundig, forglemte ei heller at afvende og besvare alle de daarlige Indvendinger og Udflugter, som et kjødeligt Hjerte kan gjøre sig af Ordenes kjødelige Forstand, og derimod i deres rette Mening at trænge Tilhørerne de samme vædelig paa-hjerte. Thi han er vel een af de yngste, dog bedste og solideste Provster her i Stiftet, der har troende Børn baade efter Kjødets og i Herren, kan derfor ved sit flittige Tilsyn i dette vidtløftige Herred med Tiden blive meget nyttig. Ungdommen i hans egne Menigheder havde han allerede i meget god Stand, ihvorvel Degnen er gammel og til sit Arbeide aldeles ubrugelig, desaaarsag tvende Skoleholdere ere antagne for disse tvende Sogne.

Fausing og Auning. 1742. Sognepræsten, Hr. Johan Olesen²⁾ prædikede meget ret og smukt, saa at Intet var derpaa at udsætte, ligesom han og af det høigrevelige Herskab Scheel paa Estrup, hvortil han og er Præst, er deels for sin grundige Prædiken, deels for sit stille og sagtmodige Væsens Skyld meget yndet og afholdt. Med Ungdommen havde han iligemaade bragt det saavidt, at de fleste kunde svare meget vel for sig.

Øster- og Vester-Alling. 1742. Sognepræsten Andreas Richard Halse³⁾ havde gode udvortes Gaver og taledet Intet mod Sandheden, vides ei heller at have handlet noget derimod. Ungdommen i disse to Sogne var ikke i saa god Stand som paa de forrige Steder, hvorpaa han lovede tilligemed Degnen, som og er Skoleholder, herefter at raade Bod.

Mygind, Krogsbæk og Skjørring. 1742. Sognepræsten Christopher Hermann Beyer⁴⁾ prædikede og oplæste vel den

1) Var Præst i Virring 1724—1774.

2) Var Præst i Fausing 1720—1774.

3) Var Præst i Ø. og V. Alling 1735—1772.

4) Var Præst i Mygind fra 1719.

prophetiske Text men rørte ikke siden noget derved, og det Øvrige, som han ellers med en forunderlig Parrhesi fremførte, havde ingen sund Mening og Betydning i sig, laugt mindre nogen Konnexion og Sammenhæng, thi som han altid har været slet begavet, endog med naturlig Forstand og Vittighed, er han for nogle Maaneder siden ved sin Hustrues dødelige Afgang og et derpaa følgende Fald af malo epileptico bleven endnu saameget mere ubeqvem til alle Embedets Forretninger. Degnen er aldrende og kan til Ungdommens Underviisning aldeles Intet udrette, hvorfor en overmaade stor Vankundighed befandtes udi alle Stykker.

1749. Sognepræsten, Hr. Bernt Qvist¹⁾ prædikede med særdeles Kraft og Eftertryk, thi han fremfor mange er en god og opbyggelig Prædikant, der gjør alt, hvad paa Lærens Side muligt er, for at trykke Sandheden ret dybt ind i Tilhørernes Hjerte. Ungdommen, som forhen var meget grov og vankundig, har i hans Tid kjendelig forbedret sig. Hovedsognet er henlagt til Lihme Skole, de to Annexer in-formerer Degnen.

Søby, Skader og Halling. 1742. Sognepræsten, Hr. Jens Aarestrup²⁾, prædikede det bedste af ham kunde forventes, thi han er baade legemlig og aandelig yarm, sidder med mange moderløse Børn og i slet Tilstand, har endogsaa meget maadelige Naturens Gaver. Det blev ham derfor injungeret for det første at see sig om efter en veloplyst og christelig Student, der kan være ham behjælpelig med at prædike og catechisere for Menigheden, thi af Ungdommen var kun ganske faa, som kunde gjøre Rede for sig, og Degnen, som ellers ikke er ubeqvem, kan ikke ene bestride alle Ting. Skoleholder findes ikke i disse tre smaa Sogne, fordi de ere reparterede til andre kgl. Skoler, af hvilke de (som altfor langt bortliggende) ei kunne benytte sig i nogen Maade, aleneste at de betale deres Kontingent dertil.

Aarslev, Hørning og Lihme. 1742. Sognepræsten, Hr. Paul Sass³⁾, prædikede meget grundig og opbyggelig, er i det Øvrige en habil Mand til Embedets Forretninger og en

1) Var Præst i Mygind til 1755.

2) Var Præst i Søby 1720 til 1753.

3) Var Præst i Aarslev 1731—1769.

Hyrde, der har Omsorg for Faarene. Udi ethvert af disse tre Sogne er en Skoleholder, der dog ikke alle ere lige flittige, beklagede og, at formedelst den strenge Hovtjeneste kunde de ikke faae Børnene til sig, derover deres Profect var ogsaa meget underskedelig.

Gjesing og Nørager. 1743. Sognepræsten, Hr. Anders Bang¹⁾, prædikede som den, der er kommen nærmere til Sandheds Kundskab, temmelig opbyggelig og vel. Ungdommen fandtes her iligemaade noget bedre underviist. I Sognene er beskikket tvende Skoleholdere, siden den nuværende Degn er ei beqvem til Skolehold.

Nimtofte og Koed. 1743. Sognepræsten, Hr. Mads Rises²⁾ Hjerter kan være oprigtigt for Gud, og han besidder gode Videnskaber, særlig in L. L. orientalibus, men til Prædikestolen har han ikke de bedste Gaver og er for ubevandt, heel uforstaaelig. Iøvrigt en from, uskyldig, eenfoldig og ærlig Mand. Ungdommen fattedes endnu meget i deres Selligjørelses Forstand, muligt i Mangel af de fornødne Skoler, af hvilke nu er indrettet tvende, hvor Degnen informerer i det ene, og en Skoleholder i det andet Sogn.

1749. Sognepræsten, Hr. Jacob Rise³⁾, en ung Mand men i sin Lærdom ganske opbyggelig, samt i Levnet ustraffelig og hvad dona docendi angaaer til Prædike- og Lære-Embedet langt bedre skikket end hans nu afgangne og for sin orientalske Erudition bekjendte Fader Hr. Mads Rise. Ungdommen befandtes derfor at være vel underviist.

Mariemalene og Skarresø. 1743. Sognepræsten, Hr. Niels Thimsen, prædikede med gode udvortes Gaver, dog synes han ikke at have nogen synderlig Forstand eller Indsigt i Guds Riges Hemmeligheder, ihvorvel han ellers er en forstandig Mand og lever Ingen til Forargelse. Ungdommen fandtes ikkun maadelig underviist. Degnen er Skoleholder i det ene, og en Omgangs- eller Løbeskoleholder i det lidet Annexsogn.

Thorsager. 1750. Sognepræsten, Hr. Matthias Sparre⁴⁾ og residerende Capellan Hr. Axel Bering; den første prædi-

1) Var Præst i Gjesing 1732—1772.

2) Var Præst i Nimtofte fra 1712.

3) Var Præst i Nimtofte til 1775.

4) Var Præst i Thorsager til 1753.

kede, og Manden er god og retsindig nok, men har en stor og ham næsten for voxen Hob af ugudelige og selvraadige Tilhørere. Ungdommen svarede tildeels temmelig vel, men iblandt den store Flok var ogsaa mange vankundige og skødesløse, hvilke tilligemed deres hedensksindede Forældre bleve alvorligen satte tilrette. Degnen er Skoleholder i Hovedsognet, og en anden i Annexet.

Agri og Egens. 1749. Provsten, Hr. Hans Bering¹⁾, prædikede, men er ikke af de bedste Prædikanter. Iblandt Ungdommen var neppe en eller anden, der kunde gjøre Rede for sig, og seer jeg ikke, paa hvad Maade disse Mennesker staae til at hjælpe, thi baade ere Lærerne fra Præsten selv og indtil Skoleholderen ikke af de dueligste Folk til Herrens Gjærning, og dette næsten omflydte Lands Indbyggere (almindelig bekjendte under Navn af taabelige Molboer) ere af Naturen og den onde Vane mere vrangvillige og ubeqvemme til at fatte noget Godt end Andre her i Stiftet, saa der skal en særdeles Guds Naade og særdeles duelige Redskaber til, inden der kan opvækkes Abrahams Børn af disse Stene.

Vivild og Veilby. 1743. Sognepræsten, Hr. Anders Holst²⁾ prædikede det bedste af ham som en gammel og skrøbelig Mand kunde ventes. Ungdommen i disse tvende Sogne svarede tildeels temmelig vel, Andre fattedes endnu meget, hvorfor Degnen og Skoleholderen bleve advarede, herefterdags at tage sig dem alvorligere an.

Ørsted og Estruplund. 1743. Præsten, Hr. Andreas Jespersen³⁾ prædikede og taledede mange gode Ting, men har ikke de bedste dona proferentia og er desuden aldrende, skrøbelig og affældig. Hans Levnet og Forhold er ustraffeligt. Ungdommen i disse Sogne er meget talrig og af underskedelig Profect. Om Degnen er Intet især at melde. Skoleholderen, barnfød i Kjøbenhavn, tegner til at være et godt Menneske og christelig intentioneret men meget modfalden og har mange Slags besværlige Omstændigheder at drages med.

Voer. Sognepræsten, Hr. Poul Faber⁴⁾ prædikede gan-

1) Var Præst i Agri 1722—1765.

2) Var Præst i Vivild 1715—1748.

3) Var Præst i Ørsted fra 1715.

4) Var Præst i Voer til 1758.

ske opbyggelig og med god Færdighed. Han syntes at være en vel intentioneret Mand af en stille og ulastelig Omgængelse, men hans udvortes Omstændigheder ere formedelst Kaldets Ringheds Skyld meget slette. Ungdommen svarede temmelig vel. Degnen i dette lille Sogn er tillige Skoleholder, paa hvis Forhold og Flid Præsten Intet havde at sige.

Holbæk og Udby. Sognepræsten, Hr. Laurids Lassen, prædikede med stor Færdighed og gode Gaver og talede Intet mod Sandheden, ligesom han ellers i sit Embede er en meget vindskibelig og drivende, som en i Levnet ustraffelig Mand. Den største Deel af Ungdommen fattedes ikke paa Kundskab.
